

Et blik ind i tvangsfjernelsernes historie

Forfatter til "Når staten er far og mor" dokumenterer overbevisende Børneværnet frem til 1975, men er desværre tilbageholdende i vurderingerne

bog

AF CHRISTIAN EGANDER SKOV
kultur@k.dk

I slutningen af 1800-tallet var Danmark et land under forandring. Nye industrier voksede frem, og urbaniseringen tog for alvor fart. Men i kølvandet på moderniseringen fulgte synlig og udbredt fattigdom. Store dele af bybefolkningen levede under usle kår. Samfundet fik øje på et nyt problem: udsatte børn og unge. Netop fordi de var udsatte, udsatte de selv andre, ja endog hele byen, for forældrene, når de drev omkring på gader og stræder: "Ofte i hele Sværme ophidse de hverandre til al slags Forvildelse,

Cecilie Bjerre: Når staten er far og mor - Børneværnets anbringelser af børn i Danmark 1905-1975. 344 sider. 298 kroner. Syddansk Universitetsforlag.

hvilket ofte er Aarsag til Skulkeri, Vagabondering og Rapseri."

Man vidste også, hvorfor det skete. "Mange Børn blive i Hjemmet stadigt Vidner til Kiv og Strid, Uorden og Urenlighed, Drikfældighed og Uterlighed, maaske endog Forbrydelser, og godt er det, om de ikke ligefrem benyttes dertil."

Ordene faldt i en betænkning, der banede vejen for Børneloven af 1905. Det var første gang, staten organiserede det, man med en moderne eufemisme ville kalde indsatsen for børn i udsatte familier.

Børneværnets historie - ikke mindst de dertil knyttede tvangsfjernelser - er en central og omstridt del af velfærdsstatens historie. Historikeren Cecilie Bjerre har med bogen "Når staten er far og mor" leveret den første samlede behandling af emnet fra Børneloven af 1905 til Bistandsloven i 1975.

Statsminister Mette Frederiksen (S) udnævnte i 2020 sig selv til børnenes statsminister. Det gjorde hun på baggrund af ønsket om at tvangs-

fjerne flere børn. Engang var det en kontroversiel tanke. I dag synes den udbredte holdning at være, at vi for sjældent anbringer børn uden for hjemmet. Cecilie Bjerres bog viser, hvordan området altid har været præget af tidsbundne forestillinger om den gode familie og det gode børneliv.

I begyndelsen lå fokus på børnenes slette karakter. Børneloven blev vedtaget for at tage hånd om det konkrete problem, at børn og unge drev omkring i gaderne og skabte utryghed. Derfor handlede det om at fjerne de børn, som havde en "slet karakter".

Der var også en erkendelse af, at den slette karakter havde rod i hjemmets uordentlige forhold. Efterhånden flyt-

tedes fokus derfor fra problemet, altså barnet, til problemets rod: familien. Når Børneværnet i konkrete tilfælde gik ind i en sag, måtte de derfor basere sig på opfattelser, der i Bjerres fremstilling fremstår ret håndfaste. Hun lægger særlig vægt på, at det var et problem, når familierne ikke levede op til "kernefamilieidealet".

Når det drejede sig om fæder, lagde man vægt på, at de var i stand til at forsørge familien. Enkefædre kunne komme i vanskeligheder. Et sted hed det:

"Faderen er aandeligt nedbrudt og legemlig svag. Han er ganske ude af stand til at paatage sig Børnenes Opdragelse, efter at hjemmet er opløst ved Moderens Død." Slem var det også, hvis fa-

deren var alkoholiseret og derfor ikke kunne tjene til "Familiens Underhold".

For kvinder var det afgørende derimod, at de kunne vise barnet tilstrækkelig omsorg. Her kunne det være et problem, hvis moderen var nødt til at arbejde. Det var meget normalt i arbejderklassen, og for enlige mødre var det en decideret livsnødvendighed. 53 procent af Børneværnets sager drejede sig om børn af enlige forældre, fortrinsvis mødre. I bedømmelsen af mødre vejede eventuel usædelighed også tungt. Moderens opmærksomhed skulle rettes mod hjemmet.

Midt i den sagligt, ja næsten kedsommeligt refererende akademikerstil, som desværre kendetegner bogen, mær-

ker man en vis indignation over disse kønsspecifikke moralske vurderinger. Kan det være rigtigt, at en kvinde helt op i 1960'erne kunne få sit barn tvangsfjernet, fordi hun var "usædelig"?

Pointen forbinder sig med en kritik af kønsnormer og idealet om kernefamilien, der eksisterer i den socialhistoriske litteratur. Men man må også huske på, at Børneværnet i praksis gik ind i konkrete sager, hvor der faktisk var problemer med barnets trivsel. Herefter forsøgte man efter bedste evne at identificere problemets rod.

Naturligvis havde en forfatter som Bjerre, der er tvunget til at arbejde ude for at forsørge sin familie eller var forfløjen, dårligere betingelser for at skabe trygge

hjem. Såvel det sociale som det psykologiske og moralske betegner en virkelighed. Den er ikke bare konstrueret af Børneværnet eller andre institutioner, men afsøgt af dem i forsøget på at tage de sociale, psykologiske og moralske problemer alvorligt.

Bogen fremstår som en overbevisende dokumentation af Børneværnet frem til 1975, men har det problem, at den stadig så udpræget er en afhandling. Den er tilsyneladende kun let omskrevet og komplet med artig tilbageholdenhed i vurderingerne samt forskningsdiskussioner med begrænset relevans for de fleste læsere. Men for de særligt interesserede er bogen i al sin møjsommelige grundighed afgjort opmærksomhed værd.

klassisk musik

AF PETER DÜRRFELD
kultur@k.dk

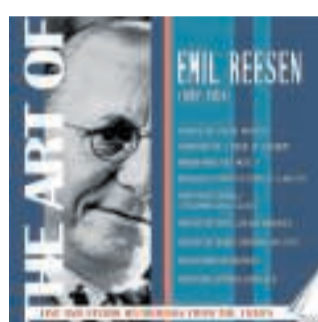
Friedrich Kuhlau: Works for Solo Piano, volume 1. Marie-Luise Bodendorff, klaver. Dacapo 8.226204.

Kuhlau i spændstig fortolkning

Friedrich Kuhlau blev i sin tid kendt som Beethovens stærkeste fortaler i Danmark - men vel primært som manden, der komponerede musikken til skuespillet Elverhøj, det nationale festspil af Johan Ludvig Heiberg, der første gang gik over scenen på Det Kongelige Teater i 1828 i anledning af prins Frederiks (Frederik VII) bryllup. På en ny cd fra Danacord sættes der imidlertid fokus på hans værker for soloklaver. Den tyske pianist Marie-Luise Bodendorff fortolker med både spændstigt og perlende spil en række af Kuhlaus sonatiner (små, lette sonater), nemlig opus 20, nummer 1-3 - de står i henholdsvis C-dur, G-dur og F-dur.

Desuden får man opus 4, der er en rigtig sonate og næsten lige så lang som de tre førstnævnte tilsammen. Men hovednummeret må vel siges at være det første værk på skiven, komponistens divertissement i Es-dur i fem sater. Der er ovenikøbet tale om den første indspilning nogensinde af dette charmerende opus 37.

Kuhlau, der levede fra 1786 til 1832, var en herlig komponist, og man behøver ikke sammenligne ham med idolet Beethoven. Hver ting til sin tid, hver komponist til sin stund. Og vi kan glæde os til flere udgivelser med hans klavermusik, da denne cd bliver lanceret som "volume 1".

The Art of Emil Reesen. Live and Studio Recordings from the 1950's. Danacord DACOD 899.

Den flittige Emil Reesen

Den danske komponist, arrangør, dirigent og showmand Emil Reesen (1887-1964) var gennem årtier en meget markant skikkelse i dansk musikliv. På en ny cd fra Danacord kommer man godt omkring i hans karrieres bedrifter. Med en samlet spilletid på mere end fem kvarter er der blevet plads til at demonstrere hans flid og alsidighed.

Vi får den danske rapsodi "Himmerland" efterfulgt af "Variationer over et tema af Schubert" og "Grønlandsk Folketone".

Derefter følger "Intermezzo fra Historie om en moder", inden vi møder den Emil Reesen, der vandt en betydelig folkelig yndest med sin musik til operetten "Farinelli".

Vi hører fire sange herfra med den uforlignelige Aksel Schiøtz, heriblandt "Sangen har vinger". Endelig får man Reesens "Fantasi over Sønderjylland" og "Fantasi over danske julemelodier", alt sammen meget behændigt lavet fra Reesens side.

Den 12. og sidste skæring, "Radiofonia", er en rapsodi, der med en række usammenhængende lydklip kommer til at virke som en fremmed fugl på denne udgivelse.

Danmarks Radios Symfoniorkester bliver på disse optagelser fra 1940'erne og 1950'erne dirigeret af Emil Reesen, Thomas Jensen med flere.

Lyden er selvsagt langt fra optimal, ligesom det forekommer, som om Reesen i nogle af de længere værker træder vande. Men som portræt-cd er det absolut en relevant udgivelse.

kort nyt

Nyt initiativ skal give børn lyst til kultur

27 kommuner bliver en del af initiativet "Grib engagementet", der gennem 14 modelforsøg landet over skal give viden om, hvad der kan få flere danske børn og unge til at udfolde sig inden for teater, film, dans, design, poesi, musik og billedkunst. Det skriver Slots- og Kulturstyrelsen i en pressemeddelelse. For det er afgørende, at børn og unge kan møde og bruge kulturen aktivt i en tidlig alder, siger kulturminister Joy Mogensen (S) i pressemeddelelsen: "Det giver gode forudsætninger

for at blive en del af et kreativt fællesskab. Derfor er disse forsøg et første, vigtigt skridt, for at flere børn og unge får mulighed for og lyst til at udfolde sig i øvelokalet, på scenen eller i kunstværkstedet." I Silkeborg, Skanderborg, Odder og Hedensted Kommuner vil man for eksempel engagere de 13-18-årige ved at oprette brugerdrivne kulturklubber, mens man i Aarhus Kommune vil arbejde med undervisning i musik, kunst og drama til børn og unge i specialklasser. Der er afsat i alt 40 millioner kroner til modelforsøgene fordelt over 2021 og 2022.

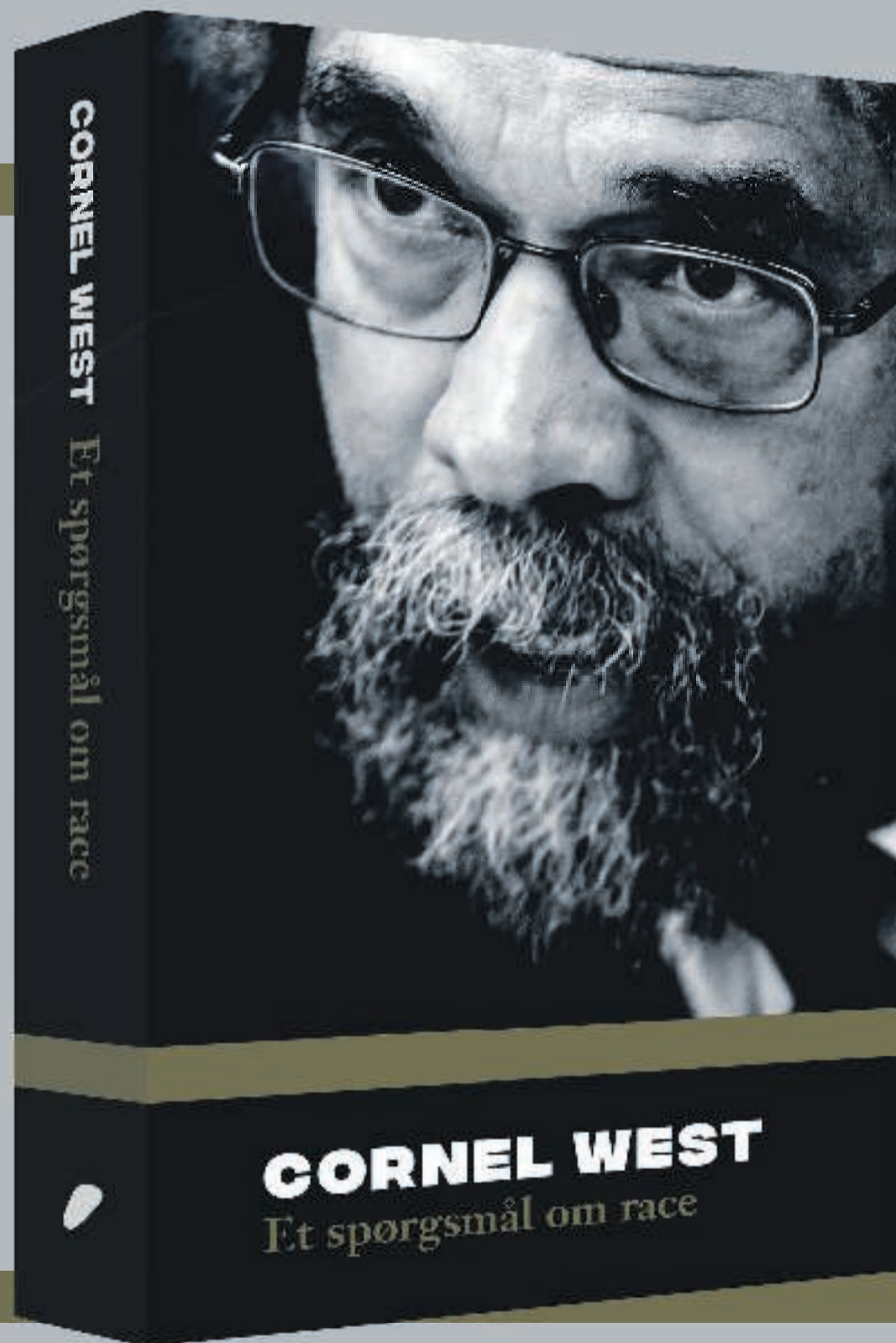
EN AF DE VIGTIGSTE KLASSIKERE OM RACISME

Spændende og oplysende

- Newsday

Man kan kun bifalde den moralske indignation og det eminente intellekt, der udfolder sig på bogens sider

- The New York Times

Køb bogen på butik.information.dk